

**МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ З ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПРОГНОЗНИХ
ОЧІКУВАНЬ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ**

Коткова Н.С.¹, к.е.н, с.н.с, відділ
економічних досліджень, інноваційного провайдингу та зовнішніх зв'язків
<https://orcid.org/0000-0002-0553-1439>

¹Інститут продовольчих ресурсів НААН, Київ, Україна

<https://doi.org/10.31073/foodresources2021-16-25>

Предмет дослідження – результативність використання інноваційно-інвестиційного потенціалу харчової промисловості України. **Мета статті** – визначити основні підходи до оцінки рівня результативності прогнозних очікувань інноваційно-інвестиційного потенціалу галузей харчової промисловості України. Застосовано **методи**: діалектичні – для пізнання процесів і явищ; монографічний – для аналізу наукових здобутків учених щодо інноваційно-інвестиційного потенціалу; емпіричний – для комплексної оцінки результативності інноваційно-інвестиційного потенціалу в харчовій промисловості України; порівняльного аналізу – для визначення та аналізу показників результативності інноваційно-інвестиційного потенціалу в галузях харчової промисловості України. Прогнозування показників здійснено за допомогою інструменту «Лист прогнозу» в програмному середовищі Excel з врахуванням факторів розвитку економіки України. **Результати дослідження**. Запропоновано методичний підхід до оцінки результативності прогнозних очікувань інноваційно-інвестиційного потенціалу галузей харчової промисловості України, в основу якої покладено метод порівняльної рейтингової оцінки спеціальної системи показників (коефіцієнтів). Розроблено систему показників, які входять до відповідного блоку формування результативності інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємств харчової промисловості, та на їх основі здійснено комплексну порівняльну рейтингову оцінку. Здійснено порівняльну рейтингову оцінку результативності використання інноваційно-інвестиційного потенціалу галузей харчової промисловості України, що дало змогу визначити найбільш результативні галузі. Шляхом рейтингової оцінки виявлено, що найкращих результатів в 2018 році досягли такі галузі як «Виробництво готових кормів для тварин», «Виробництво олії та тваринних жирів» та «Виробництво напоїв». З'ясовано, що «Виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів» – галузь з найгіршою рейтинговою оцінкою результативності використання інноваційно-інвестиційного потенціалу як за звітними даними 2018 року, так і за прогнозними показниками 2023 року. Запропоновані Методичні рекомендації враховують можливість участі галузей харчової промисловості в подальшій інноваційній діяльності, яка спрямована на використання результатів наукових досліджень та розробок, які зумовлюють виробництво конкурентоздатної продукції, а також розвиток і використання науково-технічного та інвестиційного потенціалів. **Сфера застосування результатів дослідження**. Результати досліджень мають науково-практичний характер і можуть слугувати джерелом довідкової інформації щодо результативності використання інноваційно-інвестиційного потенціалу галузей харчової промисловості України. Вони можуть стати основою для подальших наукових досліджень й використані економістами, спеціалістами підприємств харчової та переробної промисловості, фахівцями органів влади, науковими працівниками, викладачами, аспірантами і студентами вищих навчальних закладів.

Ключові слова: інноваційний потенціал; інвестиційний потенціал; інноваційно-інвестиційний потенціал; система показників оцінки результативності використання інноваційно-інвестиційного потенціалу галузей харчової промисловості; галузь-еталон; комплексна порівняльна рейтингова оцінка

METHODICAL APPROACHES TO ASSESS THE EFFECTIVENESS OF FORECAST EXPECTATIONS OF THE INNOVATION AND INVESTMENT POTENTIAL OF THE FOOD INDUSTRY OF UKRAINE

Nataliia Kotkova¹, PhD, Economics, Sen. Res.,
Department of Economic Research,
Innovation Providing and External Relations
<https://orcid.org/0000-0002-0553-1439>

¹Institute of Food Resources of NAAS, Kyiv, Ukraine

<https://doi.org/10.31073/foodresources2021-16-25>

The subject of research is the effectiveness of the innovation and investment potential of the food industry of Ukraine. **The purpose of the article** is to identify the main approaches to assess the level of effectiveness of forecast expectations of the innovation and investment potential of the food industry of Ukraine. The following methods were used: dialectical for cognition of processes and phenomena; monographic for the analysis of scientific achievements of scientists in terms of innovation and investment potential; empirical for a comprehensive assessment of the effectiveness of innovation and investment potential in the food industry of Ukraine; comparative analysis to determine and analyze the performance indicators of innovation and investment potential in the food industry of Ukraine. The forecasting of indicators was carried out with the help of the tool "Forecast sheet" in the Excel software environment, taking into account the factors of economic development of Ukraine. **Results of the research.** A methodical approach to assess the effectiveness of forecast expectations of the innovation and investment potential of the food industry of Ukraine based on the method of comparative rating assessment of a special system of indicators (coefficients). A system of indicators has been developed, which are included in the relevant block of forming the effectiveness of innovation and investment potential of food industry enterprises, and on their basis a comprehensive comparative rating assessment has been carried out. A comparative rating assessment of the effectiveness of the innovation and investment potential of the food industry of Ukraine allowed determining of the most productive industries. The rating revealed that the best results in 2018 were achieved by such industries as "Manufacture of prepared animal feeds", "Production of oil and animal fats" and "Manufacture of beverages". It was found that "Manufacture of bread, bakery and flour products" is the industry with the worst rating of the effectiveness of the innovation and investment potential, both according to the reported data of 2018 and the forecast indicators for 2023. The proposed Guidelines take into account the possibility of participation of the food industry in further innovation, which is aimed at using the results of research and development, which determine the production of competitive products, as well as the development and use of scientific, technical and investment potential. **Scope of research results.** The results of research are scientific and practical in nature and can serve as a source of reference information on the effectiveness of the innovation and investment potential of the food industry of Ukraine. They can be the basis for further research and are used by economists, specialists in the food and processing industries, government professionals, researchers, teachers, graduate students and students of higher education.

Keywords: innovation potential; investment potential; innovation and investment potential; system of indicators for assessing the effectiveness of the innovation and investment potential of the food industry; industry-standard; comprehensive comparative rating

Постановка проблеми. В умовах постійних змін в структурі економіки, постійного збільшення як морального, так і фізичного зносу основних засобів, росту конкуренції та дефіциту фінансових ресурсів постає необхідність щодо визначення перспектив інноваційно-інвестиційної діяльності, визначення їх інноваційно-інвестиційного потенціалу. Від результатів науково-технічної та інноваційної діяльності значною мірою залежить оновлення основних засобів, рівень технічної оснащеності підприємств, стан вітчизняної економіки, її конкурентоспроможність. Водночас проблема переходу на інноваційну модель розвитку не стільки науково-технічна чи організаційна, скільки фінансова, пов'язана з пошуком шляхів використання інвестиційних та кредитних ресурсів.

Розвиток економіки та ефективна її структурна перебудова можливі лише за умов ефективного використання інноваційно-інвестиційного потенціалу. Тому, оцінка результативності прогнозних очікувань інноваційно-інвестиційного потенціалу галузей харчової промисловості – перший крок для прийняття рішення щодо доцільності капіталовкладень у відповідну галузь харчової промисловості або порівняльної характеристики з іншими галузями харчової промисловості.

Запропоновані Методичні рекомендації враховують можливість участі галузей харчової промисловості в подальшій інноваційній діяльності, яка спрямована на використання результатів наукових досліджень та розробок, які зумовлюють виробництво конкурентоздатної продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розв'язання питань формування та використання інноваційно-інвестиційного потенціалу останнім часом присвячено досить багато наукових праць провідних учених. Вагомі результати мають В. Александрова, Ю. Бажал, О. Бокій, О. Бутнік-Сіверський, В. Гєєць, С. Онишко, В. Осецький, О. Коваленко, М. Сичевський та інші фахівці. У їхніх роботах детально розглядаються проблеми управління інноваційним розвитком промисловості у перехідній економіці, стратегії інноваційного розвитку держави, регіону тощо, розвитку та формування теоретичних основ інновацій та інноваційного потенціалу як економічних категорій. Необхідність оцінки результативності інноваційно-інвестиційного потенціалу харчової промисловості обумовлена тим, що результат його використання має багатосторонній характер, але в наукових дослідженнях немає однозначності щодо визначеності показників результативності та його місця в економічній системі.

Мета статті – визначити основні підходи до оцінки рівня результативності прогнозних очікувань інноваційно-інвестиційного потенціалу галузей харчової промисловості України.

Виклад основних результатів дослідження. Інноваційно-інвестиційний потенціал в новій економіці являє собою упорядковану сукупність інноваційних та інвестиційних ресурсів, ефективне використання яких сприяє підвищенню національної конкурентоспроможності на світовому ринку технологій та сталого розвитку господарської системи [3,6].

Важливість дослідження проблеми оцінки результативності інноваційно-інвестиційного потенціалу харчової промисловості зумовлена роллю останнього в забезпеченні економічного зростання галузі, яка має вияв у двох напрямках:

- інвестиційні витрати є найбільш змінною складовою сукупного попиту, зміна якої викликає коливання ринкової кон'юнктури, зумовлює циклічність розвитку ринкової економіки. Забезпечення її відносної стабільності привело б до стабілізації всієї економічної системи;

- інвестиції є важливою умовою інвестиційного розвитку економіки галузі. Збільшення капіталу в різних його формах розглядають як принциповий чинник економічного зростання.

Інноваційний та інвестиційний потенціали багато в чому схожі, але в той же час, кожен з цих показників має низку корисних властивостей, що при спільному використанні істотно підвищує інформативність показника [4].

Термін "інноваційний потенціал" має широкий спектр підходів до його вивчення в економічній літературі. У широкому розумінні потенціал – це величина, яка характеризує запас енергії тіла, що перебувала в певній точці силового поля [9, 10]. Але більшість науковців керується так званим ресурсним підходом, тобто уявляє інноваційний потенціал як сукупність ресурсів, виділяючи найчастіше такі його елементи, як кадрова, інформаційно-технологічна, організаційна й матеріально-технічна складові [8]. Згідно із Законом України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні", інноваційний потенціал являє собою "сукупність науково-технологічних, фінансово-економічних, виробничо-соціальних та культурно-освітніх можливостей країни (галузі, регіону, підприємства тощо), необхідних для забезпечення інноваційного розвитку економіки" [1].

Розвиток економіки та ефективна її структурна перебудова можливі лише за умов ефективного використання інвестиційного потенціалу регіону. Крім того, в умовах зростаючої потреби в інвестиціях виникає об'єктивна необхідність застосування підходів партнерства та інтеграції з метою його активізації, що повинно стати складовою будь-якої стратегії економічного зростання. З огляду на це задачі активізації використання інвестиційного потенціалу галузі, залучення інвестицій у харчову промисловість є складними й багатоплановими.

У сучасних дослідженнях інноваційний та інвестиційний потенціали часто представляють як систему приватних потенціалів, порівнюючи які, можна зробити висновок не тільки про схожість цих категорій, а й про їх взаємодоповнюваність [10].

Тому, стосовно інноваційній системі харчової галузі доцільно використовувати поняття «інноваційно-інвестиційний потенціал», оскільки воно є досить містким і функціональним. Інноваційна складова буде акцентуватися на технологічному (промисловому, сировинному) аспекті, тоді як інвестиційна – на оцінці очікуваної віддачі від вкладень, фінансових бар'єри, інструментах та ін. Крім того, інноваційно-інвестиційний потенціал добре вписується в багаторівневу структуру української системи управління промисловістю, охоплюючи макро-, мезо- і мікрорівень, що дозволяє використовувати показник в методичному комплексі як для оцінки масштабних проєктів, так й одиничних заходів.

Харчова промисловість є однією з найбільш динамічно розвиваючих галузей в Україні. Ефективний розвиток харчової промисловості має стратегічне значення для держави і є одним з індикаторів його економічної безпеки. В економіці України роль даної галузі зростає. У 2019 на частку харчової промисловості в структурі промислового виробництва припадало 17,44% (табл. 1).

Якщо за 2015-2017 рр. обсяг реалізованої продукції в промисловості країни зріс на 49,28 %, то обсяг продукції харчової промисловості збільшився на 52,64 % [5]. Це зумовило зростання її частки у загальному промисловому виробництві з 17,66 % у 2015 р. до 18,06 % у 2017 р. У 2017 році харчова промисловість займала друге місце за обсягами реалізованої продукції (на першому місці – постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря). Частка виробництва харчових продуктів становила 28,56 % в структурі переробної промисловості та забезпечувала третину випуску продукції. Отже, харчова промисловість є однією з основних галузей, що забезпечує стабілізацію економічного розвитку України.

З метою визначення ключових показників результативності прогностичних очікувань інноваційно-інвестиційного потенціалу була вивчена методологія формування показників і досвід їх застосування з урахуванням як зарубіжних, так і вітчизняних досліджень.

Таблиця 1

**Харчова промисловість у структурі переробної промисловості та
ВВП України протягом 2015-2019 рр.**

Показник	2015 р.	2017 р.	2019 р.	Абсолютне відхилення, +/-	
				2019 р. до 2015 р.	2017 р. до 2015 р.
ВВП у фактичних цінах, млн грн.	1988544	2983882	3974564	1986020,00	995338,00 (50,05%)
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств в промисловості країни, млн грн.	1887535,36	2817768,91	3230045,24	1342509,88	930233,55 (49,28%)
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) в переробній промисловості, млн грн, в тому числі:	1228862,03	1781172,12	2025229,66	796367,63	552310,09 (44,94%)
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) при виробництві харчових продуктів, млн грн	333299,39	508751,77	563306,09	230006,70	175452,38 (52,64%)
Частка виробництва харчових продуктів у переробній промисловості, %	27,12	28,56	27,81	0,69	1,44
Частка виробництва харчових продуктів в промисловості країни, %	17,66	18,06	17,44	-0,22	0,40
Частка виробництва харчових продуктів у ВВП країни, %	16,76	17,05	14,17	-2,59	0,29

Джерело: розроблено автором з використанням [5]

Методики, які видані закордоном, поки що не можуть бути застосовані в Україні, у зв'язку з неузгодженістю набору статистичних даних, які формують ті чи інші показники, та з невисокою інноваційною активністю підприємств харчової промисловості, а також відсутністю розуміння необхідності та зацікавленості підприємств, особливо середнього і малого бізнесу в патентуванні, державній реєстрації нових технічних та інших розробок.

Суттєвого значення щодо результативності має становлення інноваційно-інвестиційного потенціалу, який являє собою певним чином упорядковану сукупність інноваційних та інвестиційних ресурсів, ефективне використання яких сприяє підвищенню національної конкурентоспроможності на світовому ринку та сталого розвитку господарської системи. З метою забезпечення об'єктивної оцінки результативності прогнозних очікувань інноваційно-інвестиційного потенціалу галузей харчової промисловості запропоновано використовувати алгоритм розрахунку комплексної порівняльної рейтингової оцінки на базі використання електронно-обчислювальної техніки [2].

Комплексна порівняльна рейтингова оцінка дає змогу в одному показнику поєднати чимало різних за назвою, одиницями виміру та іншими характеристиками чинників результативності прогнозних очікувань інноваційно-інвестиційного потенціалу. Це спрощує процедуру оцінки конкретної інноваційно-інвестиційної пропозиції, а інколи є єдиною можливим варіантом її проведення та надання об'єктивних остаточних висновків.

Методичні рекомендації з комплексної порівняльної рейтингової оцінки результативності прогнозних очікувань інноваційно-інвестиційного потенціалу галузей харчової промисловості передбачають:

- збір і аналітичну обробку вхідної інформації за період, що оцінюється;
- обґрунтування системи показників для розрахунку такої оцінки та їх класифікація;
- розрахунок показників галузі-еталона;
- розрахунок підсумкового показника рейтингової оцінки;
- класифікація галузей харчової промисловості у рейтингу ранжування.

Для виконання оцінки результативності прогнозних очікувань інноваційно-інвестиційного потенціалу галузей харчової промисловості здійснюють підготовку інформації за даними фінансової звітності та важливими техніко-економічними показниками. Кожна група показників є блоком за відповідною ознакою, яка характеризує потенційний ресурс формування результативності інноваційно-інвестиційного потенціалу галузі харчової промисловості.

Окремий блок формується шляхом підбору показників, які характеризують формування результативності інноваційно-інвестиційного потенціалу методом їх фокусування в п'ять груп (блоків): фінансові показники; технічні показники; технологічні показники; показники людських ресурсів; адміністративно-управлінські показники. Система показників, які входять до відповідного блоку, підібрані автором за принципом: а) наявності інформації у фінансовій і статистичній звітності; б) отримання динаміки цих показників; в) врахуванням специфіки їх господарсько-фінансової діяльності.

Метод оцінки результативності прогнозних очікувань використання інноваційно-інвестиційного потенціалу галузей харчової промисловості передбачає використання вихідних даних різних показників по галузях у вигляді відносних оцінок, що забезпечує однакову розмірність значень показників.

Для визначення порівняльної рейтингової оцінки потрібно мати певну базу порівняння, за яку прийнято галузь-еталон [2].

В основі побудови галузі-еталона прийняті не суб'єктивні припущення експертів, а фактично отримані в реальному ринковому середовищі кращі показники із всіх порівнюваних галузей харчової промисловості.

Еталоном порівняння виступає умовна галузь, всі показники якої відтворюють високий рівень роботи галузі за досліджуваний період. Цей підхід відповідає практиці ринкового середовища, в якому кожен самостійний товаровиробник прагне мати найкращі показники ефективності роботи. Такий методичний підхід вибору значень показників враховує досягнення галуззю високого техніко-економічного рівня виробництва серед галузей харчової промисловості. Це пов'язано з припущенням, що кращий техніко-економічний показник може мати галузь, яка використовує в сучасних умовах прогресивні технології, сучасне обладнання та передову організацію виробництва, що обумовлює досягнення високих фінансово-економічних результатів в господарській діяльності. Порівняння галузі-еталона з середньогалузевими показниками дає змогу керівництву галузі сформувати інноваційно-інвестиційну політику на перспективу. В основі розрахунку підсумкового показника рейтингової оцінки лежить порівняння галузі за кожним показником результативності інвестиційно-інноваційного потенціалу, з показником умовної галузі-еталона, що має найкращі результати за всіма порівнювальними показниками.

В загальному вигляді алгоритм порівняльної рейтингової оцінки результативності прогнозних очікувань використання інноваційно-інвестиційного потенціалу галузей харчової промисловості представлений в наступній послідовності дій:

1. Вихідні дані подають у вигляді матриці (a_{ji}) (тобто таблиці), де номер рядка відповідає певній галузі ($i = 1, 2, \dots, m$), а номер стовпця – певному показнику ($j = 1, 2, \dots, n$).

2. Вихідні показники матриці стандартизують по відношенню до показника галузі-еталону в залежності від економічного змісту показника за формулою 1:

$$X_{ji} = \frac{a_{ji}}{\max a_{ji}}, \quad (1)$$

Для кожної галузі, що аналізується, значення рейтингової оцінки визначається за формулою 2:

$$R_i = \sqrt{(1 - X_{1i})^2 + (1 - X_{2i})^2 + \dots + (1 - X_{ni})^2}, \quad (2)$$

де R_j – рейтингова оцінка для i -ї галузі;

$X_{1i}, X_{2i}, \dots, X_{ni}$ – стандартизовані показники i -ї галузі, що аналізується.

3. Галузь з найменшим значенням узагальнюючого розрахункового показника рейтингової оцінки вважається найбільш результативною [7].

4. Для галузей харчової промисловості результати можуть бути впорядковані (ранговані) в порядку зниження рейтингової оцінки.

5. На підставі експертної оцінки виділені інтервальні значення результативності використання інноваційно-інвестиційного потенціалу галузей харчової промисловості за рівнем рейтингової оцінки (табл. 2).

Таблиця 2

Рейтингові рівні

	Інтервал значення результативності використання інноваційно-інвестиційного потенціалу за рівнем рейтингової оцінки		
	Найбільш результативні	Результативні	Найменш результативні
Значення рейтингової оцінки	$0 < R < 1,3$	$1,3 < R < 1,8$	$R > 1,8$

Джерело: розроблено автором

В основі такого рейтингу лежить можливість досягнення галуззю по кожному елементу результативності високого техніко-економічного, виробничого, організаційного рівнів. Оцінку результативності використання інноваційно-інвестиційного потенціалу здійснено на прикладі галузей харчової промисловості за 2018 рік та прогнозний 2023 рік. По кожній галузі по основних напрямках інноваційно-інвестиційного потенціалу розраховано показники оцінки в порівнянні з галуззю-еталоном та визначена підсумкова рейтингова оцінка (табл. 3).

Таблиця 3

Показники оцінки результативності використання інноваційно-інвестиційного потенціалу галузей харчової промисловості у 2018 році

Галузі харчової промисловості	Показники					
	Капітальні інвестиції на 1 особу, тис грн	Продуктивність праці, тис грн / особу	Фондоозброєність, тис грн / особу	Фондовіддача, грн / грн	Коефіцієнт рентабельності продукції	Матеріаломісткість продукції, грн / грн
Виробництво м'яса та м'ясних продуктів	148,333	1521,01	501,91	3,904	0,044	0,805
Перероблення та консервування риби, ракоподібних і моллюсків	13,261	1249,52	353,38	3,536	0,028	0,498
Перероблення та консервування фруктів і овочів	64,340	1826,13	446,41	4,267	0,035	0,723
Виробництво олії та тваринних жирів	168,249	7166,28	1083,77	7,713	-0,002	0,639
Виробництво молочних продуктів	36,047	1348,22	185,01	7,741	0,021	0,785
Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалів та крохмальних продуктів	88,234	1434,42	265,01	6,284	0,022	0,684
Виробництво хліба,	33,585	478,37	120,26	4,854	0,003	0,616

хлібобулочних і борошняних виробів						
Виробництво інших продуктів харчування	82,451	1691,08	410,34	4,424	0,052	0,636
Виробництво готових кормів для тварин	72,142	2786,2	565,73	8,855	0,047	0,717
Виробництво напоїв	88,085	2380,78	462,42	5,176	0,031	0,621
Галузь-еталон	168,249	7166,280	1083,770	8,855	0,052	0,498

При оцінці підсумкового рейтингового показника в залежності від значення порівняльної рейтингової оцінки галузей харчової промисловості, ранжирування в порядку зниження рейтингової оцінки вказує місце галузі в харчовій промисловості й динаміку змін у прогнозованому 2023 році в порівнянні з 2018 роком (табл. 4).

Таблиця 4

Порівняльна рейтингова оцінка результативності використання інноваційно-інвестиційного потенціалу галузей харчової промисловості України

Галузі харчової промисловості	R-2018	Місце у 2018 році	Прогнозоване значення R у 2023 році	Місце у 2023 році	Абсолютне відхилення	Оцінка результативності	
						за звітними даними	за прогнозними даними
Виробництво м'яса та м'ясних продуктів	1,280	5	1,614	4	+ 0,323	Результ.	Результ.
Перероблення та консервування риби, ракоподібних і моллюсків	1,600	8	1,987	6	+ 0,417	Результ.	Найменш. результат.
Перероблення та консервування фруктів і овочів	1,364	6	2,752	9	+ 1,416	Результ.	Найменш. результат.
Виробництво олії та тваринних жирів	1,082	2	1,444	3	+ 0,366	Найбільш. результат.	Результ.
Виробництво молочних продуктів	1,631	9	2,506	8	+ 0,88	Результ.	Найменш. результат.
Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалів та крохмальних пр.	1,409	7	3,868	10	+ 2,465	Результ.	Найменш. результат.
Виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів	1,857	10	2,077	7	+ 0,219	Найменш. результат.	Найменш. результат.
Виробництво інших продуктів харчування	1,248	4	1,776	5	+ 0,553	Результ.	Результ.
Виробництво готових кормів для тварин	1,062	1	1,283	2	+ 0,172	Найбільш. результат.	Найбільш. результат.
Виробництво напоїв	1,181	3	0,935	1	– 0,209	Найбільш. результат.	Найбільш. результат.

«–» позитивні зміни; «+» негативні зміни інвестиційно-інноваційного потенціалу галузі

Джерело: розраховано та складено автором

Найкращих результатів в 2018 році досягли такі галузі:

1. Виробництво готових кормів для тварин – 1,062;
2. Виробництво олії та тваринних жирів – 1,082;
3. Виробництво напоїв – 1,181.

Ці галузі згідно з рівнем рейтингової оцінки відносять до групи найбільш результативних, 6 галузей – до групи результативних і виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів – до найменш результативної галузі.

«Виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів» – галузь з найгіршою рейтинговою оцінкою результативності використання інноваційно-інвестиційного потенціалу як за звітними даними 2018 року, так і за прогнозними показниками 2023 року.

У цих умовах необхідно здійснити ряд невідкладних заходів, спрямованих на підвищення продовольчої незалежності країни та зростання рівня результативності використання інноваційно-інвестиційного потенціалу виробників хліба, хлібобулочних і борошняних виробів. Життєво важливим для підприємств галузі є вирішення проблем довгострокового розвитку: трансформація корпоративних і конкурентних стратегій, формування стратегічного поведінки, що максимально відповідає сучасній економічній ситуації.

Інноваційний сценарій повинен виступати в якості цільового для національної продовольчої політики, оскільки тільки він в повній мірі дозволяє реалізувати стратегічні пріоритети розвитку галузей харчової промисловості, зокрема й у виробництві хліба, хлібобулочних і борошняних виробів.

Напрямами підвищення результативності галузі можуть бути: поліпшення адаптації стратегічного поведінки підприємств до зовнішніх умов; розвиток споріднених галузей; розвиток конкуренції; розвиток попиту.

Перший напрямок підвищення результативності використання інноваційно-інвестиційного потенціалу може бути реалізовано виключно на мікрорівні, шляхом формування корпоративних і конкурентних стратегій, найкращим чином адаптованих до умов бізнес-середовища. Наступні три напрямки пов'язані з удосконаленням механізму державного регулювання підвищення результативності при виробництві хліба, хлібобулочних і борошняних виробів.

Державне регулювання розвитку виробництва хліба, хлібобулочних і борошняних виробів має в повній мірі враховувати особливості галузі як об'єкта регулювання: соціальна значимість продукції, стратегічна позиція галузі в забезпеченні продовольчої безпеки країни; тісні міжгалузеві зв'язки в вертикальному ланцюжку доданої вартості. При цьому підхід до розвитку галузі повинен бути комплексним, як до інтегрованої динамічної системи.

Найбільш істотне значення для виробництва хліба, хлібобулочних і борошняних виробів з розвиненими міжгалузевими зв'язками має державний вплив на розвиток споріднених і підтримуючих галузей. Головним є такий фактор, як ефективний розвиток сільського господарства – основного постачальника сировини. У ситуації, коли, ринок діє недостатньо ефективно, потрібні заходи державного регулювання.

Підвищення результативності прогнозних очікувань використання інноваційно-інвестиційного потенціалу найменш результативних галузей (виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалів та крохмальних продуктів, виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів, перероблення та консервування риби, ракоподібних і молюсків, виробництво молочних продуктів) повинно припускати їх орієнтацію на інноваційний розвиток. Причому інновації повинні бути комплексними: охоплювати всі функціональні сфери діяльності підприємств галузі. Особливу увагу слід приділяти формуванню маркетингової орієнтації та створення умов для розвитку інновацій. Саме завдяки інноваціям можна підвищити результативність та конкурентоспроможність галузей харчової промисловості. Таким чином, можна

забезпечити вигідну конкурентну позицію галузі на національному ринку й створити можливості для інтернаціоналізації.

Досягнення високих показників результативності використання інноваційно-інвестиційного потенціалу галузей харчової промисловості залежить від збалансованості та взаємозв'язку цілей і завдань інвестування конкретних інноваційних проектів, засобів і практичних прийомів їх реалізації, обсягів капіталовкладень, відповідності потенціалів і організаційних дій суб'єктів єдиного інвестиційно-інноваційного процесу [8].

Запропоновані Методичні рекомендації враховують можливість участі галузей харчової промисловості в подальшій інноваційній діяльності, яка спрямована на використання результатів наукових досліджень та розробок, які зумовлюють виробництво конкурентоздатної продукції, а також розвиток і використання науково-технічного та інвестиційного потенціалів.

Висновки. Метод оцінки результативності прогностичних очікувань інноваційно-інвестиційного потенціалу галузей харчової промисловості передбачає використання даних різних показників по галузях у вигляді відносних оцінок. З метою визначення загального показника, який характеризує очікуваний рівень результативності інноваційно-інвестиційного потенціалу відповідної галузі харчової промисловості, необхідно галузеві показники привести до порівняльного вигляду, тобто порівняти їх з певним обраним показником як базою для порівняння.

Шляхом рейтингової оцінки виявлено, що найкращих результатів в 2018 році досягли такі галузі як «Виробництво готових кормів для тварин», «Виробництво олії та тваринних жирів» та «Виробництво напоїв». Результативність інноваційно-інвестиційного потенціалу галузей харчової промисловості прямо пов'язана з фінансовим станом підприємств, оскільки на сучасному етапі фінансування інновацій на 70 % здійснюється за рахунок власних коштів підприємств, що з одного боку, зменшує навантаження на бюджет країни, а з іншого зумовлює недостатність коштів для забезпечення вимог науково-технічного прогресу.

У зв'язку з цим в якості механізмів і методів розвитку галузей харчової промисловості й стимулювання підвищення результативності використання інноваційно-інвестиційного потенціалу пропонується застосування податкових механізмів підвищення інноваційної та інвестиційної активності, підтримка малого підприємництва, ефективне державне управління й реалізація обґрунтованої промислової політики, технічне переозброєння підприємств та впровадження інновацій. Дослідження підтверджують, що близько 40-66% зростання сукупної продуктивності є результатом використання у виробництві наукових досягнень.

Істотним напрямком підвищення результативності використання інноваційно-інвестиційного потенціалу галузей харчової промисловості є максимальне зниження втрат сировини й корисних речовин в сировині при збиранні, транспортуванні та зберіганні. Втрати сировини знижують обсяги виробництва харчової та переробної галузей, а значить й результативність використання потенціалу. Зменшення втрат корисних речовин у відходах – жомі, вичавках, дріжджах і т.п., промислова їх утилізація на місці виникнення, дозволяють значно збільшити обсяги продукції.

Таким чином, впровадження досягнень сучасного науково-технічного прогресу й, в першу чергу, безвідходних, маловідходних, ресурсозберігаючих технологій і техніки для їх здійснення збільшують вихід продукції з того ж обсягу переробленої сировини, знижують витрати на одиницю продукції та підвищують результативність. В цілому, всі галузі харчової промисловості є результативними й інвестиційно привабливими з точки зору залучення інвестицій або формування інвестиційно-інвестиційних проектів. В умовах обмеженості ресурсів для промислової переробки доцільно стимулювати поглиблену переробки вихідної сировини, розвивати виробництво продукції, максимально готової до використання. Це дозволить збільшити вихід кінцевої продукції у вартісному вираженні в

розрахунку на одиницю сировини, збільшити товарообіг і надходження коштів до бюджету.

Бібліографія

1. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України № 5460-VI від 16.10.2012. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text>
2. Бутнік-Сіверський О.Б., Шматкова Г.К., Силантьєва Н.С. Інвестиційна привабливість підприємства.
URL <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4050/1/Investment%20attractiveness%20of%20enterprises.pdf>
3. Бутнік-Сіверський О.Б., Коткова Н.С. Економетрична оцінка результативності інноваційно-інвестиційного потенціалу в харчовій промисловості України. Інтелект XXI. 2020. №3. С. 126-134.
4. Геець В.М. Структурні зміни та економічний розвиток України : за ред. д-ра екон. наук Л. В. Шинкарук; НАН України, Ін-т економіки та прогнозування. К. 2011. 696 с.
5. Державна служба статистики України. Статистична інформація. URL <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Сичевський М.П. Харчова промисловість як основа продовольчої безпеки та розвитку держави. Київ: Аграрн. наука, 2019. 386 с.
7. Скляр І.Д., Шкодкіна Ю.М. Рейтингова оцінка фінансового стану як складова оцінки інвестиційної привабливості підприємства. Механізм регулювання економіки. 2009. № 2. 249-253. URL <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/3404/1/D2DFAA67d01.pdf;jsessionid=3848735B5750482A7D391EE5422BBD8E>
8. Федотенков Д. Г., Падалко А.А. Инвестиционно-инновационный потенциал как основа развития экономики региона. Молодой ученый. 2014. № 3(62). С. 565-572. URL <https://moluch.ru/archive/62/9325/> (дата обращения: 10.01.2021).
9. Gatignon H., Tushman M., Smit, W., Anderson P. A structural approach to assessing innovation: construct development of innovation locus, type, and characteristics. Management Science. 2012. №48 (9). P. 1103-1122.
10. Lim Sung-Hoon. Determinants of the Performance of Investment Promotion Agencies: Evidence from a Mix of Emerging Economies. Emerging Markets Finance and Trade. 2018. №54 (8). doi: 10.1080 /1540496X.2017.1334144.

References

1. Pro priorytetni napriamy innovatsiinoi diialnosti v Ukraini: Zakon Ukrainy № 5460-VI vid 16.10.2012. [On priority areas of innovation in Ukraine: Law of Ukraine № 5460-VI dated 16.10.2012.]. (2012). URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text> [in Ukrainian].
2. Butnik-Siverskyi O., Shmatkova H., Sylantieva N. Investytsiina pryvablyvist pidpriemstva. [Investment attractiveness of the enterprise]. URL <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4050/1/Investment%20attractiveness%20of%20enterprises.pdf> [in Ukrainian].
3. Butnik-Siverskyi O., Kotkova N. (2020). Ekonometrychna otsinka rezultatyvnosti innovatsiino-investytsiinoho potentsialu v kharchovii promyslovosti Ukrainy [Econometric assessment of the effectiveness of innovation and investment potential in the food industry of Ukraine]. Intelekt XXI [Intelligence XXI]. №3. S. 126-134. [in Ukrainian].
4. Geyec V. (2011). Strukturni zmini ta ekonomichnij rozvitok Ukrayini [Structural changes and economic development of Ukraine]: za red. d-ra ekon. nauk L. V. Shinkaruk ; NAN Ukrayini, In-t ekonomiki ta prognozuvannya. K. 696 s. [in Ukrainian].

5. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Statystychna informacija. [State Statistics Service of Ukraine. Statistical information]. URL <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
6. Sychevskyi M. (2019). Kharchova promyslovist yak osnova prodovolchoi bezpeky ta rozvytku derzhavy [Food industry is basis for food security and state development Food industry is basis for food security and state development]. Kyiv: Ahrarn. Nauka. 386 s. [in Ukrainian].
7. Skliar I., Shkodkina Yu. (2009) Reitynhova otsinka finansovoho stanu yak skladova otsinky investytsiinoi pryvablyvosti pidpriemstva [Rating assessment of the financial condition as a component of the assessment of the investment attractiveness of the enterprise] URL <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/3404/1/D2DFAA67d01.pdf;jsessionid=3848735B5750482A7D391EE5422BBD8E> [in Ukrainian].
8. Fedotenkov D., Padalko A. (2014). Investicionno-innovacionnyj potencial kak osnova razvitiya ekonomiki regiona [Investment and innovation potential as the basis for the development of the regional economy]. Molodoj uchenyj [Young scientist]. № 3(62). S. 565-572. URL <https://moluch.ru/archive/62/9325/> (data obrashcheniya: 10.01.2021). [in Russian].
9. Gatignon H., Tushman M., Smith W., Anderson P. (2012) A structural approach to assessing innovation: construct development of innovation locus, type, and characteristics. Management Science. №48 (9). P. 1103-1122.
10. Lim Sung-Hoon. (2018). Determinants of the Performance of Investment Promotion Agencies: Evidence form a Mix of Emerging Economies. Emerging Markets Finance and Trade. № 54 (8). doi: 10.1080 /1540496X.2017.1334144.